מסורת הש"ס

א) [חולין סב:], ב) לעיל לא:, ג) [ערך סגר וערך פסק], ד) [שבת קג.], ה) [וע"ע תוס' שבת מא: ד"ה מיחם], ו) עיין לעיל במשנה, ז) [דף סה:].

תורה אור

ו. כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגר ובמצנפת בד יצנף בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם: ויקרא טז ד

גמ' מאי פרווה אמר רב יוסף א)פרוה אמגושא: פרסו סדין של בוץ: מאי שנא של בוץ ב)אמר רב כהנא כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ: בשחר היה לובש פלוסין של שמונה עשר וכו': ותנא מניינא אתא לאשמועינן הא קמ"ל דבציר מהני לא נעביד הא אי בציר מהני וטפי אהני לית לן בה דכולי עלמא מיהת דשחר עדיפי מנא לן אמר רב הונא בריה דרב עילאי אמר קרא ו)בד בד בד מובחר בבד

מיתיבי

גמ' פרווה אמגושא. מכשף אחד כנאה ושמו פרווה: **תנא מניינא אתא לאשמועינן.** דקתני הכל שלשים מנה וכי אין אנו יודעין ששמונה עשר ושנים עשר הרי שלשים: **הא קמ"ל.** להכי הדר כיילינהו לאשמועינן דהא דשלשים מנה סך הכל הוא דיהיב שיעורא ליטול מן ההקדש ובציר משלשים מנה לא ליעביד סך הכל: **הא אי בציר מהני.** דשחרית משמונה עשר וטפי אהני דערבית משנים עשר לית לן בה: **בד בד.** ארבעה זימני כתיב בלבישת בגדי שחרית למימר דהוי בד בד המובחר בבד:

דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות ומשני לא נצרכה דעביד בארעא דחבריה שאינו נהנה כלום ומכל מקום אסור לכתחילה כמו שאפרש בסמוך אלא שאין חייב חטאת ומשמע הא בארעא דידיה חייב חטאת ואע"ג דאין מתכוין לייפות קרקע חייב כיון דהוי פסיק רישיה ונהנה הוא ולא דמי לחותה את הגחלים להתחמם כהן והובערו מאליהן דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור לרבי שמעון שאין נהנה כלל בהבערה זו שבלא תוספת הבערה יש כל כך גחלים שיוכל להתחמם כהן וא"כ בברור לא נתכוון להבעיר אבל בההיא דהבונה (שבת דף קג.) כיון שהוא נהנה אגן סהדי שהוא מתכוין לייפות מיהו קשה דבשמעתין משמע דדבר שאין מתכוין אפי' פסיק רישיה לא הוי דאורייתא לענין שבת אליבא דר' יהודה דע"כ לירוף עששיות פסיק רישיה הוא מדפריך עלה מההיא דבהרת אפי' הכי אמר דמדרבנן הוא ובההיא [דכריתות] מחייבין לרבי יהודה בההיא דהחותה את הגחלים שנתכוון לכבות העליונות והובערו התחתונות אף ע"ג דלא מכוין להבעיר התחתונות וי"ל דלירוף עששיות לא הוי פסיק רישיה ואפילו הכי פריך שפיר מדמשני אביי לא צריכא אלא לר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור מכלל דלא שאני ליה בין מתכוין לשאין מתכוין דאי שני ליה אפילו כרבי שמעון אתיא ונהי דלבסוף הדר ביה כדמשמע בפרק ר' אליעזר דמילה (שם דף קלג.) מ"מ מדמשני הכי מעיקרא מכלל דלרבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור מדאורייתא אע"ג דלא הוי פסיק רישיה ובערוךג) פי' בע"א ההיא דהבונה לא צריכא דעביד בארעא דחבריה כיון שאין נהנה כלל בייפוי קרקע מגירו שרי אפילו לכתחילה אע"ג דהוה פסיק רישיה והא דאמר מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ה"מ בדבר שהוא נהנה כגון בארעא דידיה וקולץ בהרת בנו שהוא נהנה ומתוך כך התיר ברזא הכרוכה בפשתן למשוך ממנו בשבת אע"ג דקא עביד סחיטה והוי פסיק רישיה הואיל ואינו נהנה באותה סחיטה דקא אזיל לאיבוד ומותר ולאו ראיה היא מההיא דקעביד בארעא דחבריה דלשתרי לכתחילה דהתם לענין חיוב חטאת קאמר דאין חייב חטאת ומיהו איכא למימר דאסור לכתחילה ועוד הביא הערוך ראייה לדבריו מדאמר פ' ר' אליעזר דמילה (גם זה שם) ואביי אליבא דרבי שמעון האי בשר מאי עביד ליה באומר אני הבן לקוץ בהרת בנו הוא מתכוין ופריך ואי איכא אחר ליעביד כדריש לקיש ומשני דליכא אחר אבל אי איכא אחר היה מותר לכתחילה אלמא שרי רבי שמעון פסיק רישיה לכתחילה בדבר שאינו נהנה ואין זו ראיה דהא דמוקי ליה אביי באומר אני הבן כו' היינו מקמי דשמע מרבא דמודה רבי שמעון בפסיק רישיה לדקא מסיק התם לבתר דשמע מרבא סברה ולהכי פריך ואביי אליבא דר"ש כיון דפליג אף בפסיק רישיה וא"כ לא שנא פסיק רישיה משאר שאינו מתכוין האי בשר מאי עביד ליה אבל למאי דמסיק דלאביי נמי מודה בפסיק רישיה ל"ש אביו ל"ש אחר ועוד מה ראיה היא מהתם דילמא התם מדאורייתא שרי אבל מדרבנן איכא למימר דאסור מיהו איכא למימר דהכי מייתי ראיה כיון דבשאר [איסורי] דלא בעינן מלאכת מחשבת מותר מן התורה אין סברא לאסור גבי שבת אפי' מדרבנן ודאי אי בשאר איסורי אסור מדאורייתא משום דלא בעינן בהו מלאכת מחשבת אז היה ראוי לגזור גבי שבת מדרבנן להשוותו לשאר איסורי אע"ג דמדאורייתא שרי משום מלאכת מחשבת מיהו למאי דפרישית דלבסוף הדר ביה וס"ל דמודה ר"ש בפסיק רישיה ובקלילת בהרת אסור מדאורייתא אע"ג דלא מיכוין וא"כ בשבת אסרינן לכתחילה ל"ש אביו ול"ש אחר ולאדרבה מהם קשה לפי' הערוך מדלא קאמר אלא לאביי האי בשר מאי עביד ליה אבל לרבא דסבירא ליה מודה ר"ש בפסיק רישיה לא שני ליה בין אביו בין אחר כיון דסבירא ליה בשבת דמדרבנן [אסור] פסיק רישיה אע"ג דמדאורייתא שרי משום מלאכת מחשבת מכלל דבשאר איסורי אסור מדאורייתא ועוד מייתי ראייה מפרק כל כתבי (שם דף קיז.) דשקיל ליה בגרזי ואע"ג דמודה ר"ש בפסיק רישיה הואיל ואין נהנה מותר ואינו ראייה כמו שפי' שם רש"י דלאו מלאכה היא דאין דרך הפשט בכך עוד יש לפרש דשקיל ליה בחתיכות קטנות כל כך שאין בהם באחת מהן לעשות קמיע הלכך לא חשיב עור ואין זה הפשט עוד הביא ראיה מדאמר פ' לולב הגזול (סוכה דף לג.) אין ממעטין אותו בי"ט משום ר' אלעזר בר"ש אמר ממעט ופריך הא קא מתקן מנא ומשני הכא במאי עסקינן שליקטן לאכילה ודבר שאין מתכוין מותר ופריך והא מודה ר"ש בפסיק רישיה לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי דמאחר שאינו נהנה בדבר מותר אע"ג דהוי כפסיק רישיה ואין לדחות ולומר מאחר דאית ליה הושענא אחריתי לא הוי מתקן כיון דאינו מתקנה לשם מלוה דאם כן מאי דוחקיה למימר ר' אלעזר בר"ש סבר ליה כאבוה דאמר דבר שאינו מתכוין מותר אפי' כר' יהודה מצי לאוקמי מהאי טעמא מיהו יש לדחות מאחר שאותו תיקון אפילו במתכוין אינו אסור אלא מדרבנן ב)דמיעוט ענביו אין נראה תיקון כל כך שיחשב תיקון מן התורה לא גזרו ביה רבנן כיון שאין נהנה ולדברי הערוך אתי שפיר הא דאמר בפ' כל התדיר (מנחות דף לג:) המתנדב יין מביא ומזלפו על גבי האישים ופריך והא קא מכבה ומוקי לה כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר ואפי' דהוי פסיק רישיה שאי אפשר לזלף על גבי האישים שלא יכבה מתיר ר"ש לכתחילה מאחר שאין נהנה מיהו אין נראה דברי הערוך דהא מפיס מורסא כדי להוציא ממנה לחה פטור אבל אסור ד)אי לאו משום לערא דאיניש אע"פ שאינו נהנה כלל ואינו מתכוין כלל לבנין הפתח וכן קשה ממחט של יד ליטול בה את הקוץ ומפרש לה בסנהדרין (דף פה.) אליבא דר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ודוקא משום לערא דגופה הא לאו הכי לא אע"ג דלא מיכוין לעשות מגורה כי אם להוציא הקוץ ולפי זה נצרכין אנו ליישב ההיא דכל התדיר דלאו פסיק רישיה הוא שמזלפו בטיפים דקות אי נמי על גבי האיברים דאפשר שלא יכבה את האשה): **פרווה** אמגושא. פי' בערוך וזה לשונו יש מן החכמים שאומרים כי חפר מחילה תחת הקרקע בקדש עד שיראה עבודת כהן גדול והרגישו הכהנים בחפירה ומצאוהו וקרא אותה הלשכה על שמו: ה)**הנדווין** של ח' מאות זוז. לא ידענא אמאי לא קאמר של ח' מנה כדקאמר ברישא של י"ב מנה ועוד ק"ל אמאי לא קא תני במילתיה דר"מ שהן עשרים מנה כדקתני בסיפא במילתייהו דרבנן שהן שלשים מנה מיהו הא לא קשה דמשום דברישא לא תנא כולה מילתא בלשון מנה להכי לא קתני נמי בסיפא בכך הכל לא בלשון מנים ולא בלשון זוזים מיהו (ממנה) היא גופה תימה לי אמאי לא קתני ברישא הכל בלשון מנים וליכא למימר דח' מאות זוז דקאמר זוזי פשיטי נינהו כי ההיא דס"פ אע"פ (כתובות דף סד:) ונותן לה כלים של נ' זוז דמפרשה התםו) נ' זוזי פשיטי זוזי מדינה שהן שמינית של דינרי צורי וכן ההיא דפ' מציאת האשה (שם דף סו.) דהמשיא יתומה לא יפחות לה מנ' זוז תדא דמאי נפקא מינה ולימא הנדווין של מנה סך הכל י"ג מנה ועוד מסתמא בזוזי צורי איירי דהוו להו של שחרית עדיפי מנייהו רק שליש דומיא דרבנן ושמא י"ל אין הלשון נופל בטוב לומר שמונה מנה: **בד** בד בד. נראה לי חד לגופיה וחד כל לשון לבד שאין לובש עמהן בגדי זהב כדרך שהוא עושה כל ימות השנה ובד שלישי לומר יותר טוב מבד של שאר ימות השנה והרביעי לומר שטוב משל ערבית אי נמי בד שלישי ורביעי מידריש הכי בד המובחר שבבד:

ניחוש

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הנ"מ באיסורא כו'. דמיעוט ענביו אין נראה תיקון כ"כ. ע' מגדלי לפ"ג דקוסה שכתב דהוא דאורייתא:

רבינו חננאל

פי' פרוה שם אדם מגושי. ויש מן החכמים שאומרים כי חפר מחילה תחת הקרקע בקודש עד שיראה עבודת כהן גדול [ב]יום הכפורים, והרגישו הכהנים בחפירה באותו מקום וחפרו (ומצאנוהו) [ומצאוהו שם והרגוהו]. ונקראת אותה הלשכה על שמו. פרסו סדין של בוץ. ולמה של בוץ. אמר רב כהנא שיכיר שעבודות היום בבגדי בוץ. פילוסין והנדווין שניהן לשון מלבוש הן בלשון [ערבי]. הכל ל' מנה. כלומר אלו נוטל מן ההקדש כו' ולדברי הכל של שחר מעולין משל ערבית.

מוסף רש"י

שעבודת היום בבגדי בוץ. שיש היום עליו עבודה שהיא בבגדי בוץ, לפי שאינו רגיל לשרת בלא שמנה בגדים, ויש מהן של זהב כגון ציץ וחשן ואפוד ישמעוני המעיל (לעיל לא:).

תוס' ישנים

לכל מעשיו יהיו תוקדים לכל מעשיו תועשה הא לא משמע ועשה אלא לעבודת הדם כדפרי' וי"ל דה"ם יכול יקדמו כל מעשה עולה או לכל חטאת דדם עולה יקדים תנה תועשה והקטרה תקדים ג) לכל חטאת אם ירצה ת"ל ופר השני ועוד י"ל דכיון דגלי קרא דועשה שדם חטאת קדים לשל עולה ואשכחן בתמידין הקודמין למוספין שאין חילוק בין עבודת אברים לדם וקא הדין הכא נמי כיון דגלי גלי וקלת קשה לי למאי דאמר זבחים כיון דגלי גלי לא אמרינן ועוד י"ל דמוהקריב את אשר לחטאת ראשונה גמרינן (זבחים דף ל.) שיהו כל חטאות קודמות לעולה הבאה עמהם איכא למישמע שיהו כל מעשה חטאות קודמין לשל עולה ואפילו דהקטרה ועוד יש לומר ד) דכלל משמעות דעשיה דקרא דמלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה איתא להקטרה בכלל עבודת הדם כל כמה דליתא קרא לאפוקיה ממשמעותיה וכן במשמעות של ועשה האחד חטאת שהזכרנו למעלה אבל לכך הוצרך לכתוב העולה עולה ראשונה להקדים הקטרת התמיד להקטרת המוסף אע"ג דכתיב מלבד כדי שלא נמעט מהם הקטרת התמיד שלא תקדים על ידי שמלבד שכתב אחר הקטרה הוה משמע לאקדים הקטרת המוספין ומעתה העולה עולה ראשונה גלי לן הכא שלא נלמוד איחור כמה שיהיה כתב בשום מקום מלבד לבסוף כמו מלבד איל הכפורים כי אין משמעות דמלבד שיהיה לבסוף כל כך פשוט שיהיה איחור שיש לנו לומר שלא נלמוד זה דגלי ביה הנהו דלא גלי ביה והשתא לא תיקשי כלל מתעשה בבקר ותועשה האחד חטאת לכך קשה לרבי למה לי העולה לאקדומי תמידין למוספין כדדרשינן מיניה בפרק התכלת תיפוק לי דבהקטרת תמיד כתיב בבקר ובמוספין כתיב וביום כדאמרינן הכא קטורת קודם לאברים יוקדם דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בבקר בלבד וא"כ כיון דלא כתב במוספין אלא וביום וגבי אברי תמיד כתב בבקר על כרחין להקדים בא ותירץ ה"ר אלחנן דפ"ד דמוספין קדמי לפי שכן באין לחובת היום אי לא דרשא דהעולה וכי תירך דכיון דכתיב העולה עולה ראשונה ושמעינן ליה דקפיד רחמנא אעבודת דם ולהקטרה מהשתא לית לן לאוקמי בבקר דתמיד בהקטרה כמו בשחיטה אבל אי לאו העולה לא היה מוקמינן בבקר אלא גבי שחיטה ולא הוה ידעינן הקטרה של תמיד אי קדמה דלא קאי בבקר אלא אאברים אבל קשה לרבי על הא דאמרינן בסמוך וגם ונסכים מלמד שהנסכים קודמין למוספין ולמה לי קרא תיפוק לי דגבי נסכים כתיב בבקר דכתיב אשר לעולת הבקר ותנחתם ונסכיהם וגבי מוספין כתב וביום דמשמע לאחר כדפרישית ונראה לרבי לתרץ הא קושיא והא דלעיל דודאי יש לנו להקדים דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בבקר בלבד דבבקר שני בא להקדים אבל היכא שלא נאמר אלא בבקר אחד בלבד מצינו למימר שלא בא להקדים למוספין אלא בא לומר שזמן תמיד בבקר ודין מוספין להיות ביום והיינו בשש שעות כדאמרינן בתמיד נשחט ולקביע זמן אתי ולהכי אילטריך וגם ונסכים ואומר רבי כי מיכן יש ללמוד שמוספין יכולין להיות בבקר מדאילטריך קרא לנסכים קודמין למוספין הא ליכא קרא מוספין קודמין לנסכים אע"פ שבנסכים כתב בבקר והיינו תפלת מוסף שיכולה להיות בבקר ואמרינן נמי בע"ז (דף ד:) לא ליצלי איניש צלותא דמוסף ביחיד בריש שתא (אלא) בתלת שעי קמייתא כו' אלמא מותר להקדים ואמרינן בירושלמי בפרק תפלת השחר א"ר יוחנן אני ראיתי ר' ינאי מתפלל בשוקא של ציפורי ומהלך ד' אמות וחוזר ומתפלל של מוספים מיהו עיקר מצותו בשש שעות או בשש ומחצה שהוא עיקרו של יום כדפי' בריש תמיד נשחט ואם לא התפלל יכול להתפלל תפלת מוספין כל היום כדדרשינן בתמורה (דף יד.)

תוס' ישנים (המשך)

(ובפ"ק) [ובפ"ב] דמגילה (דף כ:) מלמד שכל היום כשר למוספין וא"כ אמאי קאמר ר' יוחנן בפרק תפלת השחר (דף כח.) המתפלל תפלת המוספין לאחר שבע נקרא פושע ה) אמאי לא קאמר אחר שש כיון שאין מצותו אלא בשש או בשש ומחצה שהוא עילומו של יום כדמשמע בריש תמיד נשחט וי"ל שאין העולם בקיאין בחצי שעה שיוכלו לכוין אותה חצי שעה ולהכי נקט שבע אי נמי חצי שעה היו שוהין להתפלל על הקרבן שיתקבל ברצון אחר שיקריבוהו ומכאן אומר רבי שאין להשהות ביום הכפורים להתפלל תפלת מוספין אחר שבע כיון שמטא תפלת המנחה וזמן מוספין עבר יש לך להקדים תפלת המנחה לתפלת המוספין דא"ר יוחנן בפרק כל התדיר ותפלת השחר הלכה מתפלל של מנחה ואח"כ של מוספין פי' דלית ליה כרבנן דר' יהודה ו) ולית ליה תדיר קודם כיון שהגיע זמן שניהם ובשעה שביעית איירי כדמוכח בפרק תפלת השחר בשמעתא דעד ולא עד בכלל אבל בירושלמי דפרק תפלת השחר גבי ר' חייא בשם רבי יוחנן תפלת המנחה ותפלת מוסף תפלת המנחה קודמת (והיינו כגון מימרן) כשאין ביום כדי להתפלל שתיהן אבל יש ביום כדי להתפלל שתיהן תפלת המוספין קודמת ר' נתן בר טובי אפילו יש ביום כדי להתפלל תפלת המנחה קודמת והתנא הקדים תפלת המנחה לתפלת המוספין יצא לשעבר הא לכתחילה לא כדא פתר לה בשלא הגיע זמן תפלה כהדא דר' יהושע בן לוי הוה מפקד לתלמידיו אי הוה לכון אריסטון ימעול יומא [לשית] שעין ועד כדון לא סליקתון הוון מצלין דמנחה עד לא תפקון עד כאן הירושלמי אבל אין התלמוד שלנו סובר כן בברכות דאפילו בזמן מנחה גדולה דהיינו בשעה ז' קאמר דזמן תפלת המנחה קודמת: איברי תמיד קודמין למנחה שנאמר העולה עולה ראשונה מיהו אין זה אלא אסמכתא בעלמא דתיפוק ליה שכן מיני דמים קדמי למנחות כדאיתא בפרק כל התדיר (דף פט.) וליכא למימר דקרא לא אתא אלא לאפי מטעמא דפרישית: לעולם רבנן. משום דבפ"ק מוקי אביי לסדר יומא כרבנן מוקי לה הכא כרבנן: ובסידורא לא מיירי. וכן דם לאברים דנקט לפי סדר עבודות התמיד נקט מילתיה: מה מנחת הבקר קטורת קודמת לנסכים. ז) והכי נמי קודמת לאברים דהא הסדר הקטורת ואברים ומנחה וחביתים ונסכים מ"מ גבי תמיד הערב אין לנו להקדים קטורת לאברים מדלא כתיב כאברי ח) התמיד: כמנחת הבקר כתיב ולא כאברי הבקר. דהכי משמע ולא הכבש השני תעשה וקטורת אברים בין ערבים והדר אמר כמנחת הבקר תעשה לה למנחת הערב להיות מאוחרת לאחר אברים וקטורת כמנחת הבקר ומדשייריתהו לאברים דהוה משמעי כהן בריש קרא דכתיב תעשה בין הערבים הכי משמע דוקא המנחה של ערב תהא מאוחרת ט) לשל בקר אבל אברי הערב לא יהו מאוחרין י) לשל בקר דשל בקר אחר קטורת ושל ערב יקדמו לקטורת אלמא קטורת של בין הערבים אחר האברים כך נראה כעיני עיקר. לשון הג"ה רבינו שמואל: ולא כאברי הבקר. תימה לה"ר יוסף היכי מצינו למימר שיקדמו אברים לקטורת והלא אמרנו לעיל דאברים ופדרים הוכשרו כל הלילה

א) ב) צ"ל של חטאת. ג) צ"ל דדרשינן. ד) צ"ל דבכלל. ה) נראה דצ"ל אמאי נקרא פושע על ובל מוספין כל היום. ועיין ש"י. ו) צ"ל דלית ליה. ז) צ"ל דהכי. ח) צ"ל הבקר. ט) י) צ"ל כשל.